

Pilipai

Notniyeta oretoret terak watä piä täñ yämikta manbiñam

1 ^{1^a} Pol kenta Timoti, Jesu Kristo täño epän ämanigän, nektä man kudän ño kudän takamak. Täñpäñ Anutu täño kudupi ämawebe, Pilipai yotpärare-ken nanik, Jesu Kristo-kät kowat kwasikorän täñpani, in ba intäjukun äma ba täñkentäkjiye-kät in kudupta man ño kudän täñ tamikamak.

^{2^b} Täñpakañ Anutu Nanin-kät Ekäninin Jesu Kristo unitäño bänep iron ba bänep pidämtä intä terak äroton.

Pol Anutu bänep täga man iwetkuk

^{3^c} Intä nadäñ namikinik tak täkañ u juku piñpäñ inta Anutu bänep täga man iwet täyat. ⁴⁻⁵ Yäput peñpäñ in Jesuta nadäkinik täñkuñ-kentä päbä apiño nin täñkentäñ nimiñirä Ekäni täño Manbiñam Täga yäñahäk takamäj. Unita kadäni kadäni inta yäñpäñ Anutu-ken yäñapik täyat u bänep oretoret terak yäñapik täyat. ^{6^d} Unita näk bureni-inik ñode nadätat; Anututä intä terak epän täga kubä yäput peñpäñ täñkuko u täñ yäpmäj kuñirän Jesu Kristo täño äbäkäbäk kadäni ahäñirän api tärewek.

⁷ Unita näk inta yäñpäñ bänep oretoret tak täyat u jop nämo tak täyat. Nämo, in nadäñ namiñpäñ täñkentäñ namik täkañ unita. Nadäkañ? Anututä näka nadäñ namiñpäñ epän tägagämän kubä namiñkuko uwä intä täñkentäñ namiñirä epän u bok tak takamäj bumik. Täñkentäñ namiñirä komi yotken itat ño, täga itat. Ba Anutu täño Manbiñam Täga u bureni-inik yäñ yäwetpäñ täñmeham tak täyat uwä, intä täñkentäñ namiñirä tak täyat. Ude tak täkañ uwä inkät nin epän tägagämän u bok tak takamäj. ^{8^e} Unita notnaye, in tabäkta bänepnatä kädäp ijik täyak.

^a 1:1 Apos 16:12-40   ^b 1:2 Rom 1:7; Gal 1:3; Plm 3   ^c 1:3 Rom 1:8, 1Ko 1:4   ^d 1:6 1Ko 1:8; Plp 2:13   ^e 1:8 Rom 1:9, 2Ko 1:23

Anututä nadätak, Jesu Kristotä nadäŋ tamikinik täyak näk udegän in kuduptagänta nadäŋ tamikinik täk täyat.

⁹Täŋpäkaŋ inta yäŋpäŋ Anutu-ken ŋode yäŋapik täyat; Irit kuŋat-kuŋatjinken bänep iron kädet ahäŋ päton. Täŋkaŋ Anututä nadäk-nadäk täga tamiŋirän nadäk-nadäkjin kwawakinik nadäwä tumbut. ^{10f} Nadäwä tumbäpäŋ kädet täga ba waki yäpmäŋ danipäŋ kädet tägagän api iwatneŋ. Iwat yäpmäŋ kuŋirä Jesutä äbayäŋ täyak-ken uwä iŋamiken momijin nämo, siwoŋi pähap api itneŋ. ^{11g} Ba kubä ŋode yäŋapik täyat; Kristotä täŋkentäŋ tamiŋirän kädet siwoŋi iwarirä irit kuŋat-kuŋatjinken bureni kaŋ ahäŋ parän. Ude täŋirä Anutu täŋo wäpi biŋam punin-inik api ärowek.

Komi bäräpitä Anutu täŋo epän täŋkentäŋkuk

^{12h} Näk ŋode täwerira nadäwä inide kubä täŋpäŋ. Nepmäŋitpäŋ komi yot gänaŋ ŋo nepmaŋkuŋo unitä Anutu täŋo epän nämo itpipitak. Nämoinik! Uwä täŋkentäŋirän Anutu täŋo mantä pen kuŋatak! ¹³ⁱ Unita gapman täŋo komi äma u kudup, ba ämawebe päke unitä ŋode nadäŋ morekaŋ; Pol uwä Kristota nadäkinik täyak unita komi yotken teŋkuŋ yäŋ nadäk täkaŋ. ¹⁴Täŋpäkaŋ näk komi yotken ŋo irira notniye mäyap nabäŋpäŋ bänepi ŋode täŋkehärom täkaŋ; Pol u bätakigän itak, udegän itna yäŋkaŋ Ekäni terak yengämä pewäpäŋ unitäŋo manbiŋam yäŋahäkta bätakigän nadäk täkaŋ.

¹⁵Täŋ, ätuwä näka kokwawak nadäŋkaŋ näk närepmiŋayäŋ Jesu täŋo manbiŋam yäŋahäk täkaŋ. Upäŋkaŋ ätutäwä näk täŋkentäktä manbiŋam yäŋahäk täkaŋ. ¹⁶Äma udewani uwä näka nadäŋ namikinik täŋpäŋ ŋode nadäŋpäŋ manbiŋam yäŋahäk täkaŋ; Anututä nadäŋirän Pol u Manbiŋam Täga u täŋkehärom takta komi yotken itak yäŋ nadäk täkaŋ. ¹⁷Täŋpäkaŋ äma näk närepmiŋayäŋ täkaŋ uwä nadäk siwoŋi nämo iŋitpäŋ ini gupi yäpmäŋ ärokta, Manbiŋam Täga u yäŋahäk täkaŋ. Uwä ŋode nadäŋkaŋ ude uwä täk täkaŋ; Manbiŋam yäŋahäŋitna Poltä nadäŋ bäräp täyon yäŋkaŋ yäk täkaŋ.

¹⁸Ude täŋ namikta Manbiŋam Täga u yäŋahäk täkaŋ upäŋkaŋ nadäwätäk nämo täk täyat. Nämo, nadäk täga terak yäŋahäneŋo ba nadäk waki terak yäŋahäneŋo u tägagän yäŋ nadätat. Imata, äma uwä manbiŋam mebäri kubä nämo yäŋahäk täkaŋ. Nämo! U Kristo täŋo manbiŋam ugänpäŋ yäŋahäk täkaŋ unita bänep oretoret täk täyat. Täŋkaŋ oretoret pen api nadäŋ yäpmäŋ ärowet! ^{19j} U imata, näk ŋode nadätat; Yäŋapik maŋjin terak ba Jesu Kristo täŋo Munapik unitäŋo täŋkentäk terak bäräpi kotatat ŋonitä näk nämo api täŋpäŋ waneŋ. Nämo, bäräpi unitä täŋkentäŋ namiŋirän tägagän api iret.

^f 1:10 Hib 5:14; Plp 1:6, 2:16, 1Te 5:23   ^g 1:11 Jon 15:8   ^h 1:12 2Ti 2:9

ⁱ 1:13 Apos 28:30; Efe 3:1   ^j 1:19 2Ko 1:11

20^k Unita näkŋo gäripna bureni-inik uwä ŋode; Epän Kristotä yän namani u säkgämän kaŋ täŋpa! Täŋpa wanenŋawä! Nämö! Bänepna kehäromi-inik irirän apiŋonitä it yäpmän ärowayän täyat-ken u, irit kuŋat-kuŋatnatä Kristo täŋo wäpi biŋam yäpmän ärok täyon! Kodak irero ba nutpewä kumbero u tägagän. U ba u täŋpayän täro unitä Kristo täŋo wäpi biŋamgän kaŋ yäpmän ärowän yän nadätat. 21^l Imaka kubäta nämö nadätat. Kristo-tagän nadänpän kuŋat täyat. Unitägän iritna täŋo kehäromi. Täŋpakaŋ kumbero uwä, tägagämän! 22-23^{m n} E täŋ näk kodak irero uwä Ekäni täŋo epän pen täga täŋ yäpmän ärowet. Unita nadäk yarä nikel ŋode peyat; Kodak itta nadätat, ba kumäkta udegän nadätat. Siwoŋi kubätagän nämö nadätat. Gäripi nadätat uwä komegup ŋo kakätänpeŋ Kristoken kuŋpän uyaku säkgämän. 24 Upänkaŋ näkä kumbakaŋ netätä in täŋkentän tamineŋ? 25 Nämö! Mebäri unitagän Anututä nadän namiŋirän kodakgän api iret yän nadätat. Inkät itkaŋ täŋkentän tamiŋpän nadäkinikjin täŋ-kehäromtaŋ tamiŋira bänep oretoret terak api itneŋ. 26 Bureni-inik! Komi yot ŋo kakätänpeŋ päre inkät bok itnayän takamän uwä Jesu Kristo nadän imikinik tak täkaŋ u täŋ-kehäromtaŋ tamiŋira oretoret pähap api täneŋ.

27° Täŋpakaŋ, inä kunum täŋo kome mähem ude äworeŋkuŋo itkaŋ unita Kristo täŋo Manbiŋam Täga unitä kädet ude kuŋarut yän niwet täyak in udegän kuŋat täkot! Manbiŋam unita iwan kubä nämö täneŋ. Inken api ärewet ba nämö api ärewet yän nämö nadätat upänkaŋ in ude kuŋarirä näk intäŋo Manbiŋam Täga ŋode ahänjirän api nadäwet; In iwanta mäde ut yämiŋpän bänepjin nämö pewä putärekaŋ. Nämö, bänep kubägän penpän Manbiŋam Täga u täŋmeham täkaŋ. 28 Ude täŋkaŋ iwanjiyeta nämö umuntak täkaŋ yän kaŋ nadäwa. Nadäkaŋ? Bätakigän ude täŋpeŋ kuŋat täkaŋ unitä iwanjiye kwawak ŋode yäwoŋärek täyak; Ninä paot-paotta biŋam iritna äma ŋowä Anututa biŋam täkaŋ! 29^p Ude nadäk täkaŋ uwä mebäri ŋodeta; Anututä nadäkinik täŋpani inta imaka tägagämän kubä ŋode täŋ tamiŋkuk; Täga nadän tamiŋirän Kristota nadäkinik-gän nämö tak täkaŋ. Nämö, inä u komeni yäpmänpän komi bok nadäk täkaŋ.

30^q Täŋpakaŋ Manbiŋam Täga täŋmeham täkta komi epän täŋkuro u in apiŋo komi udegän nadäk täkaŋ. Uwä imaka kudupi kubä nämö. Inkät bok itkaŋ Anutu täŋo manbiŋamta yänpän komi nadänkuro u nadäkaŋ. Ba apiŋo komi nadätat ŋonitäŋo biŋam imaka, nadäk täkaŋ.

Kristotä kuŋatkuko udegän kuŋat täkot

2 ¹ Notnaye, injinta ŋode nadäwet; Kristo-kät kowat-kwasikorän täŋjirä unitä bänepjin täŋ-kehäromtak täyak, ba nadän tamikinik täŋpän

^k 1:20 1Pi 4:16   ^l 1:21 Gal 2:20   ^m 1:22 Rom 1:13   ⁿ 1:23 2Ko 5:8   ^o 1:27 Efe 4:1, 1Te 2:12; Plp 4:3   ^p 1:29 Apos 16:19-40   ^q 1:30 Plp 1:13

bänep nadäwätäkjin pewän paot täyak. Täñkañ Munapiktä bänepjin-ken epän täñirän äbot täñpani notjiye-kät bänep kubägan täñpäj kuñat täkañ. Ba Anutu täño butewaki ba orakoraki uwä in nadäk täkañ. ²Unita äbot täñpani notjiye-kät bänep nadäk-nadäk kubägan täñpäj kowata kowata nadäj yämikinik täñpeñ kuñat täkot. Ude täñpeñ kuñarirä biñam nadäñpäj bänep oretoret pähap api täñpet.

³ Injinta nadäwä ärowani täñirän injin-tagän nämo nadäneñ. Nämo inik! Injinta nadäwä äpani täñirän notjiyeta nadäwä ärowani täk täkot. ⁴ Ba injinken epäntagän nämo nadäneñ. Nämo, notjiye täñkentäk-kentäk täñpäj kuñat täkot. ⁵ Jesu Kristotä kädet ñode täñpeñ kuñatkuko udegän-inik täñpeñ kuñat täkot;

⁶ ^t Jesu ini uwä Anutu itkuko upäñkañ wäpi biñam ikek Anutu udegän itta nämo nadäñkuk.

⁷ ^u Nämo inik! U wäpi biñam käbop peñpäj komen äma äworeñpäj watä äma jopigän ude itkuk.

⁸ ^v Komen äma iñam dapun terak äbäñkañ inita nadäwän äpani täñirän Nani täño mani buramiñpäj kädet peñ imiñkuko ugän ehutpäñ iwat yäpmäj kuñtängän kumäk-kumäki kañ-ahäñkuk. Täñkañ jop nämo kumbuk. U komi pähap nadäñpäj päya kwakäp terak utpewä kumbuk.

⁹⁻¹⁰ ^w ^x Ude täñkuko unita Anututä imaka imaka kunum gänañ, kome terak ba kumbani mäjotä irani-ken u kuduptagän gwäjiñ äpmon imineñta Jesu yäpmäj päro punin-inik unu teñkuk. Teñpäj wäp ätu yärepmit moreñpäj wäp biñam ärowani-inik imiñkuk.

¹¹ ^y Unita imaka meni niked kuduptagäntä kwawak ñode yäñahäneñ; Jesu Kristo u Ekäni-inik itak! Ude yäñahäñirä Anutu Nan täño wäpi biñamtä punin-inik ärok täyon.

Komen äma bämopi-ken peñyäñek ude kuñatne

¹² ^z Unita notnaye, inä Anutu täño man buramik täkot. Näk inkät bok itkañ mani biñam täwerira buramik täñkuñ. Unita apiño inkät nämo itkamäj upäñkañ Jesu Kristo täño kädetta nadäñkañ gwäk pimiñpäj man buramik bian täk täñkuño udegän täk täkot. Täñkañ Anututä in inita biñam iwoyäñkuko unita nadäñpäj iñamiken umuntañpäj nadäj dämiñpäj irit kodaki täño kädet iwat täkot. ¹³ ^a Nadäkañ? Anututä kädet ini gäripi nadäk täyak intä u iwatta bänepjin-ken gäripikät kehäromi bok pewän ahäk täkañ.

^t 2:3 Gal 5:26; Rom 12:10   ^s 2:4 1Ko 10:24,33   ^t 2:6 Jon 1:1-2, 17:5   ^u 2:7 2Ko 8:9;
Jon 1:14   ^v 2:8 Rom 8:3; Jon 10:17; Hib 5:8, 12:2   ^w 2:9 Apos 2:33; Efe 1:20-21; Hib 1:3-4
^x 2:10 Rom 14:11   ^y 2:11 Rom 10:9   ^z 2:12 Sam 2:11, 1Pi 1:17   ^a 2:13 Jon 15:5, 1Ko 12:6,
15:10, 2Ko 3:5, 1Te 2:13

¹⁴Unita imaka u ba u tänayän täkaŋ uwä bänep täga terak täneŋ. Mankät-mankät ba yänwawak terak nämo täneŋ. ¹⁵Ude tänayän täŋo uwä Anutu täŋo nanakiye ude, momijin nämo, siwoŋigän api itneŋ. Ude itkaŋ komen ämawebe gwäjiŋ ärowani, momi täŋpani u bämopi-ken peŋyänjek, guk ude kaŋ irut. ¹⁶Peŋyänjek ude itkaŋä irit kehäromi täŋo man inŋit dämiŋpeŋ kaŋ kuŋarut. Ude tänayän täŋo uwä Kristo täŋo äbäkäbäk kadäni-ken inta bänep oretoret pähap täga api täŋpet. Imata, epän pähap inken täŋkuro u täŋira jopi nämo täŋkuk yän api nadäwet.

^{17^b}Tänpakaŋ nägätna käwep api piwa kuneŋ. Upänkaŋ kumäkta nämo bitnätat. Nämo, nutpewä kumbero uwä nägätnatä intäŋo nadäkinikjin-kät awähutpäŋ Anututa ärawa täŋ-imikimik ude täŋpek. Ude täkta bänep täga nadätat unita inkät oretoret kaŋ täna! ^{18^c}Tänpakaŋ in udegän oretoret täŋpäŋ näkä nadätat udegän bänep pidäm nadäneŋ.

Timoti täŋo manbiŋam

¹⁹In jide itkaŋ yän nadäwa yänpäŋ unita Ekäni Jesutä ini nadänjirän Timoti inken iniŋ kireŋpewa api ärewek. Täŋkaŋ inken nanik manbiŋam kubä äbä näwerän nadänpäŋ bänep pidäm kaŋ täŋpa. ²⁰Nadäkaŋ? Ninken äma Timoti udewani kubä nämo itak. Äma uwä inta iyap takinik täk täyak. ^{21^d}Tän, äma mäyap-iniktä initagän nadäwätäk täŋpäŋ Jesu Kristo täŋo epänta nämo nadäk täkaŋ. ²²Tänpakaŋ Timoti täŋo mebäri u nadäkaŋ. Uwä nanakiyetä naniye täŋkentäk täŋ yämik täkaŋ udegän Ekäni täŋo Manbiŋam Täga unitäŋo epän täŋkentän namik täyak. ²³Unita näkken imaka u ba u ahäwayän täyak unita itpäŋ kaŋkaŋä kämi, Timoti api iniŋ kireŋpewa ärewek. ²⁴Tänpakaŋ Ekänitä nadän namänä kadäni käroŋi nämo itkaŋ api ärewet yän nadätat.

Epafroditus täŋo manbiŋam

^{25^e}Eruk, notninpak Epafroditus unita täwerayän. Näk täŋkentäkta wäyäkŋeŋira Epafroditus u iniŋ kireŋpewä wäpjin terak päbä täŋkentän namiŋkuk. Täŋkentäk ämana unitä täŋkentän namiŋpäŋ Anutu täŋo man meham täk täyak. Täŋpakaŋ u inken äneŋi iniŋ kireŋpewa ärekta nadätat. ²⁶Notninpak u käyäm täŋjirän manbiŋam nadänkuŋo unita inta nadäwätäk täŋ itak. Täŋkaŋ intä nadäwätäk täneŋo udetä in tabäkta bänepi kädäp ijiŋ itak. ²⁷Tänpakaŋ käyäm ähan nämo täŋkuk. Täŋi täŋpäŋ pära kumbuk. Upänkaŋ Anututä butewaki nadän nimiŋpäŋ täŋkentän iminjirän nämo kubuk. Kubuk yäwänä butewaki ärowani nadäwam unita nek bok täŋkentän nimiŋkuk yän yäyat. ²⁸U kaŋpäŋ bänepjin tägawekta ba näk udegän nadäwätäk ikek nämo kaŋ kuŋara yänpäŋ ŋodetä api tewa ärewek. ^{29^f}Unitä äreŋjirän bänep täga nadän iminjipän Ekänitä yänpäŋ not täŋ imineŋ. In äma udewani oraŋ

^b 2:17 Rom 15:16, 2Ti 4:6   ^c 2:18 Plp 3:1, 4:4   ^d 2:21 2Ti 4:10   ^e 2:25 Plp 4:18
^f 2:29 1Ko 16:16,18, 1Ti 5:17

yämik täkot. ³⁰Uwä Kristo täño epänta yänpänj gädäp kumbuk. In täño bägup yäpmänpänj watä epän täñ naminpänj gupita nämo iyap tarjuk.

Gup kädäta nadänjitna ärowani nämo täneñ

3 ^{1s} Eruk notnaye, man kubä yäwa. Ekänita yänpänj bänep pidäm terak kuñat täkot.

Ba man bian täwerani ugänpänj täwetta nämo gaña täyat. Nämo, man unitä watä täga it tamek. ^{2h} Täñkañ aña watäni itpeñ kuñat täkot! Uwä äma wakiinik, Anutu inamiken siwoñi itta gupi moräk madäkta yäk täkañ. U Juda täño бага man u iwatpänj ude uwä yäk täkañ. Upänkañ nämoinik nadän yämineñ. ³ⁱ Nämo! Gup moräk madäwani bureni-inik uwä nin. Ninä Kudupi Munapik täño kehäromi terak Anutu iniñ orerani, ba Kristo Jesu terakgän oretoret täk täkamänj unita gup moräk madäwani bureni-inik itkamänj. Täñkañ nin ñode nadäk täkamänj; Imaka u ba u gupnintä täk täkamänj unitä Anutu inamiken täga nämo täñkentänj nimek.

^{4j} Imaka u ba u gup kädätä täñpewän Anutu inamiken siwoñi täga itne täñpänä Pol näk Anutu inamiken siwoñi-inik iram. Imata, näk gup kädä täño täñkentäk udewani mäyap yäput, äma kudup yärepmitkuro uwä ñode; ^{5k} Näk Isrel äma bureni, Benjamin täño äbotken nanik. Näk ahänpänj parira kepma 7 ude täreñirän gupna moräk madäwani. Bureni! Näk Juda äma pähap. Täñkañ бага man täño miñi, Parisi äma itkut. ^{6l} Baga man unita nadäkinik täñpänj unita gwäk pimiñpänj äbot täñpani täño iwan äma ude itkut. Ba näk Moses täño бага man kudup iwat moreñpänj siwoñi-inik ude itkut. Äma kubätä Moses täño бага man iwatpänj Anutu inamiken siwoñigän täga irän yäwänäku näk imaka, siwoñigän itet. Imata, näk бага man u iwatta gwäk pimiñpänj iwat täñkuronik.

^{7m} Upänkañ ude nämo! Bian imaka u ba unitä Anutu inamiken täñpewän siwoñi itat yän nadänjkuro unita apiño Kristota yänpänj nadänjira jopi täk täyak. ⁸⁻⁹ⁿ Ba ugän nämo. Apiño näk Ekänina Kristo unitäño mebäri kaklinik täñpänj nadäwa inide kubä täk täyak. U imaka tägagämän-inik kubä unita imaka bian yänkut ba täñkuro unita nadäwa jirañ bureni-inik ude täk täyak. Näk Kristo yäpmänj wädänpänj u kwasikorayänj yänpänj imaka kuduptagän jirañ yän yänpänj bitnäñ moreñkut. Apiño бага man iwatpänj Anutu inamiken siwoñi irit unita nadäwa bureni nämo täk täyak. Nämoinik! Anutu inamiken siwoñi irit kädet kubägän itak, u Kristota nadänj imikinik täktäk kädet.

^s 3:1 Plp 2:18   ^h 3:2 Sam 22:16,20; Rev 22:15   ⁱ 3:3 Rom 2:29   ^j 3:4 2Ko 11:18,21

^k 3:5 Luk 1:59; Rom 11:1, 2Ko 11:22; Apos 23:6   ^l 3:6 Apos 8:3   ^m 3:7 Mat 13:44,46

ⁿ 3:9 Rom 3:21-22

Kädet uterakgän Anututä ini Ämawebe siwoŋi yäj yäntäreŋ nimani. ¹⁰ Täjnpäkaŋ näk imaka kubäta nämo nadätat. Kristo-kät not täjnpäj kuŋattagän nadätat. Ba akukakuki täŋo kehäromi näkä terak ahäjirän komi nadäjnkuko udegän näkä yäpurärätpäj kaŋ nadäwayäj nadätat. ¹¹ Ude täjnpäj nadäk unitä iŋitpäj kumbuko udegän iŋitpäj kuŋattängän kumäj-kumäj-ken nanik akuŋkuko udegän äneŋi api akwet yäj nadätat.

Epmäget peŋ nimani u yäpmäkta bäräjene

¹² ¶ode uwä näkŋata nämo yäyat; Baga pewani-ken ahäjnpäj epmäget uku yäput yäj nämo yäyat, ba Kristo-kät kwasikot-inik täjnpäj kuŋat täyat yäj nämo yäyat. Nämo, jop Kristo Jesutä näk inita nämagutkuko unita epmäget u yäpmäkta ehutpäj kädet-ken bäräjek täyat. ¹³ Unita notnaye, näkŋata epmäget u bian yäput yäj nämo nadätat. Upänkaŋ ŋode uwä täk täyat; Imaka bian nadäjnkut ba täŋkuro u mäde ut yämik täyat. Täjnpäj imaka iŋamna-ken itak u yäpmäkta gwäk pimiŋpäj bäräjek täyat. ¹⁴ Buren! Anututä Jesu Kristota yäjnpäj kunumta biŋam nämagutpäj бага pewani-ken epmäget peŋ namiŋkuko u kaŋ-ahäwetta dapunatä kaŋit-kaŋit bäräjetat.

¹⁵ Täjnpäkaŋ ämawebe nadäk-nadäk täga yäpmäj kuŋat täkaŋ inä, nadäk-nadäk näkä yäjahätat ŋo udegän nadäjpeŋ kuŋatne. Täŋ, in ätutäwä nadäk inigän kubä iŋit täkaŋ uwä Anututä bänepjin-ken peŋyäjŋirän api nadäwä täreneŋ. ¹⁶ Unita kädet iwat yäpmäj äbumäŋo ugän kaŋ iwat yäpmäj kuna!

¹⁷ Eruk notnaye, näk intäjukun kuŋkaŋ kädet näkä täjnpäj täwoŋäreŋ täyat ugän kaŋ täjnpüt. Ba äma ätutä näkŋo kädet iwarirä yabäjnpäj-nadäk täkaŋ udegän kaŋ täjnpüt. ¹⁸ Täjnpäkaŋ äma ätuta täwetkuro u äneŋi konäm butewaki terak täwetat; U Kristo kumbuko unitäŋo manbiŋamta iwan täjnpäj kuŋat täkaŋ. ¹⁹ Äma udewani uwä paot-paotta biŋam yäwani. Gupi täŋo gäriptä ärowani täŋ yämik täyak. Ba imaka mäyäk ikeŋta bänep täga pähap nadäk täkaŋ. Täŋkaŋ bänep nadäk-nadäki imaka kome terak nanik unitagän pek täkaŋ. ²⁰ Täjnpäkaŋ ninäwä komenin kujat uwä kunum unita uken nanik Ekäni Jesu Kristotä äpäjnpäj nimagurekta oretoret terak itsämäjkamäj. ²¹ Täŋkaŋ Kristo unitä äma ba imaka kuduptagän yäpmäj äpäjnpäj ini gämori-kengän äbot kubägän yepmaŋpekta kehäromi pat imitak. Täŋkaŋ kehäromi unitä gupnin parawani yäpmäj äyäjutpewän iniken gupi ude, peŋyäjŋek wärani nitek api äworene.

° 3:10 Rom 6:3-5; Rom 8:17; Gal 6:17   ¶ 3:11 Apos 4:2; Rev 20:5-6   ° 3:12 1Ti 6:12,19; Apos 9:5-6   † 3:14 1Ko 9:24   ° 3:15 1Ko 2:6   † 3:16 Gal 6:16   ° 3:17 1Ko 4:16, 1Te 1:7, 1Pi 5:3   † 3:18 1Ko 1:23; Gal 6:12   ° 3:19 Rom 16:18; Rom 8:5-6   ° 3:20 Efe 2:6,19
 † 3:21 Rom 8:29, 1Ko 15:28, 1Ko 15:43-53

4 ^{1z} Unita notnaye, näkŋo man u nadänkaŋ Ekäni terak kwasikotpän kehäromigän kuŋat täkot. Bänepnatä inta nadäk täyat u inide kubä. Ba in uwä gwäki tagagämän kubä Anututä namitak ude bumik unita inta yänpän bänep oretoret terak kuŋat täyat.

²Tänpakaŋ wanotninyat Yuodia kenta Sintike, ek Ekänita yänpän bänep kubägan penpän kuŋat takon. ^{3a} Tänpäkaŋ notnapak tänkentäk ämana, gähä webe yarä u yabän yäwariri siwonigän kuŋat takon. Imata, webe yarä u ba Klemen-kät notnaye ätu ukät Ekäni täno Manbiŋam Täga u yänahäkta tänkentän naminŋuŋ. Unitäno wäpi kudän, irit kehäromi täno buk terak kudän täwani.

Yänpidäm-pidäm man

^{4b} Unita ämawebenaye, kadäni kadäni Ekänita yänpän bänep oretoret nadänpen kuŋat takot. Äneŋi udegän yäkgän tänpa; Oretoret täk takot! ^{5c} Tänpäkaŋ Ekäni täno äbäkäbäk kadäni keräp täyak unita äma inamiken äma kwini täno kädet iwät takot. ^{6d} Tänpäkaŋ imaka u ba unita nadäwätäk nämo täneŋ. Nämo inik, bänepjin-ken nadäk ba man jide pätak u Anutu-ken yänahänpän iwät takot. Tänpäkaŋ yänapik manjin uwä bänep täga terak yänapik takot. ^{7e} Ude tänpäkaŋ Anututä bänepnin-ken bänep pidäm pewän ahäk täkaŋ unitä bänep nadäk-nadäkjinta watä irirän Kristo Jesu kwasikotpän bätakigän täga api kuŋatneŋ. Bänep pidäm Anututä bänepnin-ken pewän ahäk täkaŋ uwä säkgämän, inipärik kubä, komen ämatä nadäwä tärenaŋi nämo.

^{8f} Tänpäkaŋ notnaye, man kubä ŋode täwetat; Imaka tägatäga ŋodetagan nadänpen kuŋat takot; Imaka bureni-inik, imaka mäyäki nämo, imaka siwonigän kudupi paki-inik, imaka säkgämän, ba kädet mebäri mebäri unita tagagämän yän yäk takamän. Nadäk-nadäkjin imaka udewani terakgan penpän kuŋat takot. ^{9g} Ude tänpäkaŋ näk imaka tänpän-täwonärek ba täwetpän täwonärek tänjira kanpän nadäk tänpäkaŋ ugänpän täŋ yäpmän kuŋat takot. Tänpäkaŋ Anutu bänep pidäm mähemitä inkät bok api itneŋ.

Pol bänep täga nadänjuk

¹⁰Eruk notnaye Ekänita oretoret pähap täyat uwä ŋode; In kadäni karoŋi nabän äwaräkuk bumik täŋ yäpmän äbätängän apiŋo näka äneŋi nadän naminpän tänkentän namik täkaŋ. Tänpäkaŋ in näka nadänjukŋo upänkaŋ imaka tänkentän namikta kädetta wäyäkŋeŋkuŋ käwep. ^{11h} Näkŋata butewaki nadänpän nämo yäyat. Nämo, waki ba täga ahän

^z 4:1 1Te 2:19-20   ^a 4:3 Sam 69:28; Luk 10:20; Rev 20:12   ^b 4:4 Plp 3:1

^c 4:5 Hib 10:25,37; Jem 5:8-9   ^d 4:6 Mat 6:25-34; Kol 4:2   ^e 4:7 Ais 26:3; Jon 14:27; Kol 3:15   ^f 4:8 Rom 12:17   ^g 4:9 Rom 16:20, 1Ko 14:33, 1Te 5:23   ^h 4:11 1Ti 6:6

namik täkaŋ uken nadäwätäk-kät nämo, bänep täga terakgän itta epäni täŋpän nadäwa tärekaŋ. ¹²Unita jäwäri ba tuŋumna nitek irero upänkaŋ unita nadäwätäk nämo täk täyat. Ketemna nitek ba nakta jop iret, ba tuŋumna nitek ba tuŋumta jop irero upänkaŋ bänep tagagän nadänpän iret. Kadäni tagaken ba kadäni wakiken kwikinik irit unitäŋo mebäri nadän moretat. ¹³ⁱ U imata? Kehäromi namani Kristo unitäŋo kehäromi terak imaka imaka täga täŋpet. ¹⁴Upänkaŋ intä näk komi bäräpi terak irira täŋkentän namiŋkuŋo unita inta säkgämän nadätat.

¹⁵^j Täŋkaŋ Pilipai äbot täŋpani in ŋode nadäk täkaŋ; Ekäni täŋo man yäput peŋkut-ken uken Masedonia kome pewayän täŋira äbot täŋpani kome ätuken naniktä nabän äwaräkuk täŋkuŋ. Täŋirä inkätgän namiŋgamiŋ täŋpeŋ kuŋatkumän. ¹⁶Bureni, Tesalonaika yotpärare-ken irira in täŋkentän namikta näka iron ätu pewä äbäk täŋkuŋ. ¹⁷Moneŋ tuŋum ätukät kaŋ namut yänpän nämo yäyat. Nämo, gwäki täga kunum täŋo käwut-ken nanikpän taŋigän kaŋ ahän tamän yänpän yäyat. Mebäri unita täŋkentäk epän u pen kaŋ täŋput yän nadätat. ¹⁸^k Täŋpakaŋ näk imaka kubäta nämo wäyäkŋetat. Nämo, notjinpak Epafroditustä iron inken nanik namiŋirän täŋbumbum äma ude bumik itat. Intä näka täŋ namiŋkuŋo unita nadänira Ekänita gupe käbänji nitek ijiŋ imani bumik täyak. Anututä unita nadäwän säkgämän-inik kubä täkaŋ. ¹⁹Täŋpakaŋ Anutunatä tuŋumi säkgämän-inik, iniken peŋyänek ikek, Jesu Kristoken buŋärani uken nanikpän api tepmän towik täŋpek. ²⁰Unita Anutu naninken oretorettä oretoret pat yäpmän kuk täyon. Bureni!

Yäŋtärek man

²¹Eruk, in mena jinom yäpmänpän Anutu täŋo kudupi ämawebe Kristo Jesuta biŋam täkaŋ u oretoret manna kaŋ yäwerut. Ba äbot täŋpani notjiye näkkät itkamän ŋo udegän oretoret man täwetkaŋ. ²²^l Täŋkaŋ Anutu täŋo kudupi ämawebe kuduŋtagän ba äbot täŋpani Sisatä yotken epän täŋ imik täkaŋ u imaka, oretoret man tewä ärekaŋ. ²³Täŋpakaŋ Ekäni Jesu Kristo täŋo bänep irontä bänepjin täŋ-meham täyon.

ⁱ 4:13 2Ko 12:10, 2Ti 4:17   ^j 4:15 2Ko 11:9   ^k 4:18 Plp 2:25; Ese 20:41; Efe 5:2

^l 4:22 Plp 1:13